

Årsrapport 2011

1. Innledning – generell omtale

Virksomheten til Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring har i 2011 vært styrt av føringer nedfelt i to dokumenter:

A. Oppdragsbrevet fra Utdanningsdirektoratet 2011-2012 (med tilleggsoppdrag).

B. NAFOs strategidokument som angir senterets arbeidsmåte gjennom regionale nettverk (hjul) pålagt oss i mandat fra Kunnskapsdepartementet 2004.

A. Det årlige oppdragsbrevet fra Utdanningsdirektoratet

Omtales under punkt 2.

B. NAFOs strategidokument som angir senterets arbeidsmåte gjennom regionale nettverk (hjul) pålagt oss i mandat fra Kunnskapsdepartementet 2004.

Innsatsen i forhold til spredning av kompetanse og nettverksbygging rettes primært inn mot de strategiske leddene i forvaltningen, i opplæringsvirksomheter og ved høyskoler og universiteter. Praksisfeltet innlemmes ved at NAFO arbeider direkte i forhold til opplæringsvirksomheter utpekt av fylkesmannen i hvert fylke. Virksomhetene får et spesielt fokus – de blir fokusvirksomheter. Det finnes fokusvirksomheter innen barnehage, grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring i alle fylker, disse enhetene samarbeider i regionale nettverk, NAFO-hjulet – hvor også høyskolen/universitetet i regionen inviteres til å delta. Det har i 2011 vært drevet omfattende etterutdanning i samarbeid med instanser i disse nettverkene. Totalt 100 kurs som fordeler seg slik på de ulike nivåene: 32% barnehage, 35% grunnskole (her har skoleledere og lærer fra videregående opplæring også vært tilstede), 12% videregående opplæring, 10% voksenopplæring, 5% UH og 6% andre (FM, PPT, Utdanningsforbundet, SL, Fagforbundet, Sosialærerforeningen etc.). Totalt omfatter dette om lag 6000 deltakere. I tillegg til dette kommer nettverksmøter i asylprosjektet (skoleledere og tilsatte i asylmottak). Skoleringen som foregår på hjulmøtene og i de nasjonale nettverksamlingene for virksomheter på ulike nivåer, er ikke med i oversikten over kurs- og konferansevirksomheten nevnt over.

Som nevnt i tidligere årsrapporter har to fylkesmenn sett seg nødt til å trekke seg ut av den rollen de har hatt i NAFOs regionale nettverk. Dette har vært begrunnet i de store oppgavene fylkesmennene har i forhold til å føre tilsyn. I 2011 har imidlertid også disse fylkesmannskontorene deltatt aktivt i asylsprosjektet med oppstartsmøte og nettverkssamling. NAFO håper dette kan være et signal om at også disse to fylkesmannskontorene kan delta i framtidig utviklingsarbeid på linje med de andre fylkesmennene. På hjulmøtene våre i 2011 har imidlertid situasjonen fremdeles vært at to fylker, altså det sentrale og koordinerende leddet av de regionale nettverkene, falt ut. Disse nettverkene består nå av tre ledd (eiere, høyskoler/universiteter og virksomheter), og NAFO arbeider fortløpende med endringer i drifting av nettverkene slik at de ikke blir så sårbare dersom ett ledd skulle falle ut. Vi arbeider derfor med en ny struktur for å sikre spredning gjennom nettverk som utvides med flere eiere, og målet er å få skoleeiere i større grad til å ta koordinerende ansvar for de regionale nettverkene. Det er avholdt 16 hjulmøter i 2011, og vi er inne i en prosess der vi utvider nettverksstrukturen i flere av fylkene. I tillegg er det avholdt 5 nasjonale nettverksmøter (barnehager, grunnskoler, videregående skoler og voksenopplæring, nettverksmøter for skoleeiere i grunnskolen og for skoleeiere i videregående opplæring).

Det er fremdeles en stor utfordring å nå ut til tilsatte på høyskoler og universiteter. Vi arbeider med dette på tre ulike måter. Vi forsøker å nå ledere og tilsatte i UH-sektoren direkte ved å ha innlegg på personalseminarer de arrangerer og/eller gjennom å invitere oss selv til møter med ledere og tilsatte på høyskoler og universiteter. Vi ser at denne framgangsmåten fungerer best når vi har felles samarbeidsprosjekter med tilsatte i institusjonene. Samarbeid om enkeltprosjekter er derfor en arbeidsform der vi mener å lykkes. Her er det store barnehageprosjektet og KOMPASS- prosjektet (kompetanseutvikling for tospråklige assistenter) gode eksempler. Hjulmøtene våre er den tredje kanalen for samarbeid med UH-sektoren. Gjennom disse møtene blir deltakerne, også UHs representanter, informert om og involvert i ulike tiltak vi setter i gang. På den måten får de UH-tilsatte direkte tilgang til informasjon om de læringsressursene som er utviklet, og som egner seg til bruk i lærerutdanningene. Dette gjelder ikke minst filmene med praktiske eksempler. Gjennom slik tilnærming har vi nådd ut til de fleste høyskoler og universiteter, og samarbeidet ser ut til å ha bidratt til kompetanseheving av sektorens tilsatte.

For å dekke et behov for å nå direkte ut til eiernivåene, startet vi i 2008 et nasjonalt nettverk for skoleeiere (grunnskoler), og i 2011 ble et liknende nettverk for skoleeiere innenfor videregående opplæring etablert. I 2011 har det vært avholdt to møter i hver av de to nettverkene. Nettverksmøtene har svært god deltakelse og det blir gitt uttrykk for at disse målgruppene har behov for å diskutere utfordringer i forbindelse med implementering av sentrale føringer, organisering av opplæringen etc.

Temaer i kompetanseutviklingen

Temaene i kompetanseutviklingen har primært vært:

Overfor barnehager: Lek og læring i flerkulturelle barnehager, flerkulturelt perspektiv på barnehagens innhold og virksomhet, arbeid med språkstimulering, flerspråklig utvikling og foreldresamarbeid.

Overfor grunnskoler: Grunnleggende norsk og kartlegging av språk- og leseferdigheter, språk og leseopplæring når norsk er et andrespråk, tospråklig opplæring (læreplanene), mottak av nyankomne elever, flerkulturelt perspektiv på skolen, mangfold som ressurs i opplæringen, skole-hjem samarbeid og traumer og resilience.

Overfor videregående opplæring: Kartlegging og språkopplæring i grunnleggende norsk, vurderingsveiledningen, implementering av § 3.12 i opplæringsloven, hvordan hindre frafall, flerspråklige elever i vgo og hvordan benytte det flerkulturelle mangfoldet i opplæringen.
Overfor voksenopplæringen: Kartlegging og vurdering for læring, familielæring og tilpasset grunnskoleopplæring for voksne.

Faglige råd:

I 2011 har NAFO endret praksis med å ha et fast faglig råd til å rådføre oss med i forhold til spesielt sentrale temaer.

Men vi har gjennomført temamøter med følgende fagpersoner i 2011:

- *Høgskolelektorene Grethe Hilditch og Toril Strand (HiOA)* om prosjekt om tospråklige lærerstudenter og erfaringer fra praksisdelen av utdanningen (artikkel om prosjektet i Bedre skole nr. 1 2011).
- *Førsteamanuensis Finn Aarsæther (HIOA)* om følgeforskning på flerkulturell Oslo-skole.
- *Førsteamanuensis Ivar Morken UiO* om flerkulturelle skole-og nærmiljøer (utfordring med utflytting av «etniske nordmenn» i Groruddalen) Undersøkelse blant foreldre om grunner for skolebytte/flytting (se Bedre skole nr. 4 2011).
- *Leder i PPT Oslo Walter Frøyen* om kartlegging (presentasjon av testen: Norsk som læringssspråk) som innføres osloskolen 2011-2012.

-I tillegg har vi i samarbeid med HiOAs Pedagogisk utviklingscenter (PUS) høsten 2011 arrangert et fagseminar på HIOA der flerkulturelle perspektiver i høgre utdanning ble diskutert.

- Vi inviterte også skoleeiernettverket for videregående opplæring til møte høsten 2011 for faglig drøfting av høringsutkastet om supplering av opplæringslovens § 3.12 med et femte punkt om innføringstilbud til nyankomne elever.

- I tillegg har vi hatt et møte med sosialantropolog Ada Engebriksen om opplæringstilbudet til rom.

Bruk av film som hjelpemiddel i kompetanseutviklingen

NAFO har fått produsert 26 filmer som gir eksempler på god praksis. Filmene som er laget spenner, over alle nivåer i opplæringssektoren og belyser de mest sentrale temaene for vår spredning av kompetanse (bruk av læreplanene med veiledninger, kartlegging av språk, språkopplæring og språkstimulering, opplæring i fag, inkludering, flerkulturelt mangfold, samarbeid med foreldre mm). Vi ønsker å bruke filmmediet for å dokumentere endringer i praksis, og for å gjøre eksempler til etterfølgelse enklere å tilegne seg og å prøve ut selv. NAFO har en eksempelsamling på sin hjemmeside, der ulike prosjekter presenteres skriftlig. I tillegg ligger de 26 filmene lett tilgjengelig på nettet. Filmene viser hvordan ulike metoder og modeller kan gjennomføres i praksis. Dette fungerer som svært god anskueliggjøring av det som belyses i forelesningene, for eksempel har flere av filmene blitt vist på NY GIV og på samlingene i asylprosjektet. Vi har erfaring med at filmene virker inspirerende på deltakere enten de er på nettverksmøter, kurs eller konferanser. Våre fokusvirksomheter bruker filmene til internt utviklingsarbeid og i sitt arbeid med å spre kompetanse (noe de er pålagt iht. samarbeidsavtalen vi har med dem.) Ansatte i UH sektoren benytter også filmene i grunn-og etterutdanning av lærere.

NAFOs medarbeidere bruker altså filmene systematisk i kompetanseutviklingen, og oppsummert så ser vi følgende fordeler med dem:

- det er en flott måte å bringe klasserommet inn i kurset/møtet

- gi elever og lærere en stemme på møter og kurs
- film kan illustrere mye bedre og raskere enn ord
- godt utgangspunkt for diskusjon
- fokusvirksomheter som er filmet får spredt sine erfaringer også via dette mediet
- filmene gir god variasjon i kompetanseutviklingen
- ikke minst gir visningen av en film en god og inspirerende avslutning på en samling.

Fokusskoler og priser

Tre av NAFOs fokusskoler har i 2011 vunnet priser for godt flerkulturelt arbeid:

Malakoff videregående skole mottok Dronning Sonjas ærespris 1. desember 2011: Skolen fikk prisen for sitt arbeid for integrering og likeverd se lenke: <http://malakoff.vgs.no/ikbViewer/page/ofk/pages/forsiden>

Hagalokka skole fikk tildelt Benjaminprisen i januar 2011: <http://www.asker.kommune.no/Organisasjon/Oppvekst/Skole-og-utdanning/Oversikt-over-grunnskolene/Barneskolene/Hagalokka-skole/Nyheter/Hurra-vi-vant-Benjaminprisen>

Hammartun skole fikk Den europeiske språkprisen for 2011
<http://www.gd.no/nyheter/article5793125.ece>

Vurdering av resultatoppnåelse av arbeidet med etterutdanning og nettverk.

En viktig indikator på resultatoppnåelse er når det etableres bærekraftige strukturer i kjølvannet av vår aktivitet. Vi legger derfor opp til å få etablert nettverk som andre skal drifte, for eksempel fokusvirksomheter i samarbeid med skole -, og barnehageeiere der NAFO inntar en støttefunksjon. I 2011 ble det etablert flere slike nettverk. Fjell skole i Drammen har etablert nettverk med seks andre skoler i kommunen, og fylkeskommunen koordinerer et nettverk mellom alle de videregående skolene i Buskerud. Her er fokusskolen Åssiden ressurskole. I Hedmark koordinerer fokusskolen Fagerlund nettverk av skoler i Ringsaker og i Hamar, og det er et interkommunalt skole-og barnehageledernetverk i Hordaland (Bergen, Askøy, Sund, Os, Fjell kommune). Det er også et nettverk mellom alle migrasjonspedagogiske kontakter ved alle grunnskolene i Lillehammer. I Rogaland har fokusskolen Gautesete etablert nettverk med andre grunnskoler, og det samme har Vågsbygd skole i Vest-Agder gjort for grunnskoler i fylket. I Nord-Trøndelag har fokusskolen Ørmelen dannet nettverk for 10 grunnskoler med mange minoritetsspråklige elever. Fokusbarnehagen Sandskogan, har etablert et nettverk sammen med barnehager i kommunene Stjørdal og Verdal. Nettverket ledes av barnehageansvarlig i Stjørdal kommune Verdal kommune er også representert i nettverket.

2. Felles mål i oppdragsbrev for 2011

1 Læreplanrelatert virksomhet

1.1. Læreplanrelatert virksomhet

Bistå direktoratet i justering og videreutvikling av læreplaner og veiledninger til læreplaner for fag Ny oppgave i 2011: Rammeverk for de grunnleggende ferdighetene

1.1.1 Bidra til utvikling av veiledninger til læreplaner fag og bidra slik at veiledningene blir brukt av lærere og skoleledere

1.1.2 Bruke sentrenes kontaktflater i sektoren til systematisk å innhente og dokumentere erfaringer med implementering og bruk av læreplaner for fag, herunder individuell vurdering og grunnleggende ferdigheter

Ny oppgave i 2011

1.1.3 Informasjonsinnhentingssystemet for læreplanverket

Beskrivelse av aktivitet

1.1.1: Ferdig eksempel til veiledningen til læreplan i samfunnsfag om hvordan arbeide med temaet nasjonale minoriteter (7.trinn) er levert Utdanningsdirektoratet.

1.1.2: NAFO har informert om veiledninger til læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål på kurs og konferanser, også de eksempelbaserte veiledningene som ligger på nettet. Gjennom drøftinger i våre nettverk innhenter vi fortløpende synspunkter fra sektoren.

1.1.3: Det ble innhentet informasjon fra sektoren om bruk av læreplanene etc. Rapport (tilleggsrapportering) oversendt Utdanningsdirektoratet i april 2011.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

1.1.1: Eksemplet er foreløpig ikke behandlet i Utdanningsdirektoratet, så det er ikke lagt ut. Vi kjenner derfor ikke til effekter i sektoren.

1.1.2: Deltakerne i våre nettverk og på kurs og konferanser er veldig interesserte og aktive. Det gis tilbakemeldinger på at læreplanene i seg selv er greie nok, men at rammene rundt læreplanene gjør det vanskelig å arbeide med dem. Morsmålsopplæringen nedprioriteres i mange kommuner til fordel for den tospråklige opplæringen. Dette innebærer at behovet for læreplanen blir mindre. Dette er, etter NAFOs mening, en uheldig utvikling. Ikke minste er det viktig at de minoritetsspråklige elevene lærer å lese på morsmålet og utvikler sine skriftlige ferdigheter slik at de kan bruke også morsmålet for å tilegne seg skolefaglig kompetanse. Sektoren melder også at de ønsker at kartleggingsverktøyet i grunnleggende norsk blir videreutviklet, bla. med supplering med eksempeltekster. I forhold til videregående opplæring

ser det ut til å være en tendens at skoler som bruker læreplanen i grunnleggende norsk, bare bruker den tidlig i løpet, f. eks. på Vg1. Deretter lar man elevene gå over på den ordinære planen. Overgangen er planlagt, og noen skoler legger stor vekt på å gi elevene en tilpasset utgave

av lærestoffet i den ordinære norskplanen mens de følger grunnleggende norsk på Vg1. En slik løsning blir av noen gitt en spesiell pedagogisk forklaring. Elevene det er snakk om, har kort botid og dårlige norskkunnskaper. Lar man dem følge planen i grunnleggende norsk på Vg1, slipper de å få en negativ terminkarakter som kan virke demotiverende på et tidspunkt der det skal foregå viktig språklæring. For skoler som velger å bare bruke planen i tidlig, blir det uansett årstrinnet og ikke det språklige nivået elevene er på som avgjør når de bytter læreplan. Man velger å gjøre overgangen tidlig pga at man vil sikre at elevene skal få med seg mest mulig av det omfattende lærestoffet i norskfaget og dermed få større mulighet til å bestå. Mange elever tenker i samme baner. De uttrykker at de vil ha en læreplan som kan bringe dem videre i utdanningssystemet, og selv fra skoler som gjør mye for å få elever til å velge læreplanen i grunnleggende norsk om de har dårlige norskkunnskaper, kommer det meldinger om at en del elever ikke vil det, selv om de innstendig blir rådet til det.

De fleste videregående skoler tilbyr elever med kort botid i Norge ekstra særskilt språkopplæring, og noen bruker læreplanen i grunnleggende norsk i ekstratimene. Tabellen under er hentet fra undersøkelsen NAFO gjorde i april 2011, og den illustrerer på hvilket nivå og hvordan skolene som hadde tatt i bruk læreplanen i grunnleggende norsk brukte den.

Bruk av læreplanen i grunnleggende norsk i opplæring av elever med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter §3-12 i Opplæringsloven – antall skoler i prosent¹

Nivå	Innføringsklasse	Vg1		Vg2		Vg3	
		I alle norsktimer	I ekstra norsktimer	I alle norsktimer	I ekstra norsktimer	I alle norsktimer	I ekstra norsktimer
Skoler som bruker planen i prosent per nivå	87	20	20	10	10	0	10

På skolene som bruker planen, viser det seg altså at bruken er dramatisk fallende oppover i årstrinnene. 87 % bruker den i innføringsklasser, men allerede på Vg1-nivå er bruken mer enn halvert, selv om man teller med de som bruker den delvis. På Vg2-nivå halveres bruken igjen, og på Vg3 er planen bare i bruk i ekstra norsktimer.

Innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram rapporteres det om mye av den samme skepsis både fra skoleleder-, lærer- og elevhold, og det finnes ingen indikasjoner på at planen brukes mer der. Snarere tvert imot. I en del fag med sertifiseringsordning vil man ikke få fagbrev dersom man

¹ NAFO: "Tilleggsrapportering for læreplanen i grunnleggende norsk", 28.4.2011

ikke har bestått det ordinære norskfaget på Vg2-nivå. I tillegg blir det hevdet at det kan være vanskelig å få læreplass dersom man ikke har karakter i norsk. En fylkeskommune oppsummerer situasjonen slik:

Bruken av læreplanen i grunnleggende norsk på yrkesfag er problematisk. I løpet av de to årene på skole får eleven to timer pr uke med norsk. Det viser seg å være alt for kort tid og for få timer til at elevene mestrer overgang til ordinær norskplan. Grunnleggende norsk skal ikke vurderes med karakter. Dette fører til at denne elevgruppen vil få ytterligere utfordringer med å skaffe seg læreplass når søknaden ikke ledsages av et kompetansebevis med karakter i alle fag. Norskklærere i yrkesfaglige utdanningsprogram vurderer det derfor som mer hensiktsmessig at eleven følger ordinær læreplan i norsk.²

1.1.3: Rapporteringen har bidratt til at de i nettverkene våre som svarte på henvendelsen, fikk et ekstra fokus på læreplanene og veiledningene. Utfordringer er beskrevet i punktet over.

Vesentlige avvik (også økonomiske)
Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon
Ingen.

2 Formidling og veiledning

2.1 Utvikle og iverksette felles retningslinjer for kommunikasjon og formidling i samråd med direktoratet

2.2 Sentrene skal utvikle felles strukturer for organisering av innhold og tjenester på nett og etablere en fast samarbeidsordning for utvikling og publisering av nettbaserte tjenester

Nettjenestene skal være samordnet med direktoratets netjtjenester

2.3 Utvikle, systematisere og formidle gratis ressurser og støttemateriell. *Særlig oppmerksomhet skal rettes mot behovet for ressurser om grunnleggende ferdigheter og individuell vurdering i hele grunnopplæringen.*

2.4 Utvikle nettbaserte ressurser for arbeid med grunnleggende ferdigheter i yrkesfaglige utdanningsprogrammer, Vg1 og Vg2 fellesfagene. Individuell vurdering inkludert.

2.5 Lage en oversikt over eksisterende pedagogiske ressurser i barnehage med relevans for *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*

Ny oppgave i 2011

2.6 I 2011 skal sentrene i felleskap planlegge videre felles satsning overfor barnehagene

---

² NAFO: "Tilleggsrapportering for læreplanen i grunnleggende norsk", 28.4.2011

Beskrivelse av aktivitet

2.1: Vi avventer signaler om framgangsmåten fra Utdanningsdirektoratet.

2.2: Vi avventer signaler om framgangsmåten fra Utdanningsdirektoratet.

2.3: Vi har utarbeidet en egen plan for utvikling av digitale læringsressurser. Iht. til den har vi i 2011:

Fått produsert og publisert filmer fra skole-hjemprosjektet, ungdomskursene i Larvik, arbeid med eksempelbaserte veiledninger til læreplanene og filmer fra Språkløftet. I tillegg har vi fått oversatt ressursheftet for språklig og kulturelt arbeid i barnehagen til engelsk. Denne legges ut på nettet i januar 2012. Vi har også fått oversatt til engelsk og publisert digitalt Sluttrapporten: Likeverdig opplæring i praksis. Det er utarbeidet et dokument som veiledning av PP-rådgivere/spesialpedagoger (avventer signaler fra oppfølgingsutvalget fra Midtlyng-rapporten). Dette er foreløpig ikke lagt på nett, da vi avventer styringssignaler om å innlemme PPT som ny målgruppe. Vi planlegger også å digitalisere kartleggingsmateriellet i leseferdighet på ulike språk. Den planlagte sjekkliste til bruk ved overganger mellom nivåer i opplæringssystemet, har vi avventet da vi ønsker å bygge på erfaringer fra prosjektet: Språkløftet. Dette avsluttes høsten 2011, og det arrangeres nasjonal erfaringsdelingskonferanse våren 2012.

2.4: NAFO har samarbeidet med Snøball Film AS om en filmrekke på 10 filmer om arbeid med yrkesfag (matfag). Digitalt verktøy til bruk for lærere innenfor yrkesfaglige programfag i videregående opplæring, med utgangspunkt i filmene, er under arbeid.

2.5: I 2011 har vi etablert barnehagesider på NAFOs hjemmeside, og vi har løpende informert de andre sentrene om dette arbeidet

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO/Barnehage>

Det er etablert et samarbeidsorgan mellom alle de nasjonale sentrene som har hatt flere møter i 2011. Gruppen har utarbeidet en plan for felles satsinger som er levert direktoratet.

2.6: Det er etablert en koordinerende gruppe av barnehagefaglige tilsatte ved sentrene. Det er utarbeidet en plan for denne satsingen. Planen er levert direktoratet. Videre arbeid avventes i påvente av tilbakemelding på planen fra Utdanningsdirektoratet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

2.1: Da vi avventer signaler om framgangsmåten fra Utdanningsdirektoratet, kan vi foreløpig ikke vise til effekter i sektoren.

2.2: Da vi avventer signaler om framgangsmåten fra U-dir. kan vi foreløpig ikke vise til effekter i sektoren.

2.3: Vi har registrert at sektoren har tatt i bruk læringsressursene som er lagt ut på nett. Det informeres også om disse på våre samlinger på alle nivåer.

2.4: Foreløpig ser vi ingen effekt da materiellet ikke er kommet skikkelig i bruk.

2.5: Disse sidene er flittig i bruk blant annet på våre samlinger i sektoren.

2.6: Avventer tilbakemelding fra Utdanningsdirektoratet.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

2.1: Ingen.

2.2: Ingen.

2.3: Iht. planen for utvikling av digitale ressurser skulle vi ha lagt ut prøver for kartlegging av leseferdigheter på 14 språk på nettet. Dette er blitt forsinket, da saken skal drøftes i/med Utdanningsdirektoratet. Den planlagte publiseringen av sjekkliste til bruk ved overganger mellom nivåer i opplæringssystemet, har vi utsatt da vi ønsker å bruke resultatene fra Språkløftet som grunnlag. Publiseringen blir derfor våren 2012.

2.4: Da arbeidet med filmene ble forsinket (pga. bemanningssituasjonen i Snøball), og vårt digitale verktøy til arbeid med fagord skulle bygge på dem, er også ferdigstillingen av det digitale verktøyet skjøvet ut til 2012.

2.5: Ingen.

2.6: Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen

3 Kompetanse og kvalitet

3.1 Drifte og lede nettverk for kompetanseutvikling mellom universiteter og høyskoler

3.2 Gi støtte og veiledning til tilbyderne i UH-sektoren om kompetanseutvikling for lærere. Sentrene skal særlig legge vekt på å forankre arbeidet i kunnskap om hva som virker og gode eksempler fra praksisfeltet.

3.3 Gjennomføre kvalitets-utviklingstiltak knyttet til fagdidaktisk virksomhet på sentrenes fagområder med særlig oppmerksomhet på individuell vurdering og grunnleggende ferdigheter

1. Bistå skoleeiere kvalitetsutviklingstiltak

Ta initiativ til kvalitetsutviklingstiltak i samarbeid med skoleeiere og UH-sektoren/lærerutdanningen

3.4 Sentrene skal bidra i nasjonale satsninger i regi av Utdanningsdirektoratet.

Nye oppgaver i 2011*

3.5 *Ny GIV* – overgangsprosjektet. Bidra i skoleringsopplegget for lærere, om lærernes arbeid med de grunnleggende ferdighetene; lesing, skriving og regning for elevene som er i målgruppen

* *Ny GIV* – jf. senterespesifikke oppgaver for Matematikksenteret, Skrivesenteret og Lesesenteret.

Beskrivelse av aktivitet

3.1: UH-sektoren deltar på våre regionale nettverksmøter. I tillegg er det et eget nettverk for UH ift. førskolepedagogikk. Barnehageansvarlige hos Fylkesmannen i alle fylker deltar i det samme nettverket.

Vi har hatt 15 regionale nettverksmøter (hjulmøter) og 8 møter i nasjonale nettverk på ulike nivåer (inkl. skoleeiernettverk).

3.2: Vi informerer UH-sektoren om sluttrapporten med filmene og ressursheftet for barnehagene på alle møter/samlinger med UH-sektoren. Som tidligere nevnt er det etablert nettverk mellom høyskolene som oppfølging av barnehageprosjektet. Løpende aktivitet i de regionale nettverkene våre der UH er tilstede se 3.1. Det er også arrangert et nasjonalt nettverksmøte mellom UH og FM innenfor barnehagesektoren.

3.3: På de regionale nettverksmøtene, der alle de sentrale leddene i forvaltningen er tilstede (pluss virksomheter og UH), er fokuset på kvalitetsutviklingstiltak. Vi bruker disse møtene som utgangspunkt for kvalitetsutvikling gjennom prosjekter og etterutdanning på alle nivåer.

De ulike prosjektene beskrevet under, er slike kvalitetsutviklingstiltak:

Regelmessig oppfølging av prosjekter som Kompass, tospråklig assistanse i barnehagene, Språkløftet og utviklingsprosjektene, skole-hjemsamarbeid, enslige, mindreårige asylsøkere og satsing videregående opplæring.

3.4: NAFO har forelest på 5 samlinger i NY GIV. Ellers avventer vi oppdrag fra Utdanningsdirektoratet bla. som oppfølging av Østbergutvalgets rapport, ungdomstrinnsmeldingen, lese og regnesatsingen, satsing på kompetanseutvikling innenfor minoritetsfeltet med mer.

3.5: NAFO har forelest på 5 samlinger i NY GIV.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

3.1: Nettverkene våre ser ut til å ha stor effekt. Møtene er godt besøkt og det drives mye utviklingsarbeid i store deler av landet. Vi dokumenterer mye av det gjennom eksempler i våre rapporter, digitale læringsressurser, Eksempelsamlingen, gjennom Nyhetsbrevet og gjennom produksjon av filmer.

3.2: Gjennom aktiviteten i våre regionale nettverk og i prosjekter der UH deltar, er praksisfeltet tungt representert. Dette sikrer praksisforankringen, noe som kan bidra til å øke praksisorienteringen av undervisningen i lærerutdanningene. Dette gir også representantene fra UH i våre nettverk/prosjekter uttrykk for. De nasjonale nettverksmøtene mellom UH og FM fungerer svært godt som incitament for utvikling i sektoren.

3.3: I KOMPASS- prosjektet og i prosjektet Tospråklige assistenter i barnehagene er UH-sektoren sentrale aktører. Her utvikles modeller for god praksis både i barnehagen og i høgskolene/universitetene og gode samarbeidsformer mellom FM, barnehagemyndighet, NAFO og UH. I skole-hjemprosjektet, som ble avsluttet høsten 2011 er det utviklet modeller for samarbeid med hjemmene (se senere i rapporten). I Språkløftet og Utviklingsprosjektene er det også utviklet modeller og tiltakskjeder (se senere i rapporten). I prosjektet for videregående opplæring er det utviklet modeller for implementering av § 3.12 i opplæringsloven (se senere i rapporten).

3.4: Deltakerne på forelesningene i NY GIV har vært aktive og interesserte. Vi er imidlertid av den oppfatning at flerkulturelle problemstillinger/andrespråksdidaktikk bør få større plass i NY GIV. For eksempel bør temaene legges til en plenumsforelesning og ikke slik det er nå, til en valgfri sesjon.

3.5: Samme som over.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Se senere i rapporten under rapportering fra prosjektene.

4 Forskning, dokumentasjon og analyse

4.1 Kjenne til og bruke relevant forskning i sentrenes arbeid for og i sektoren.

4.2 Samle, systematisere og spre resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid i grunnopplæringen.

Sentrene skal være i dialog med direktoratet før igangsettelse av evt. egne spørreundersøkelser og studier i sektoren for å hindre dobbeltarbeid og minske belastningen i sektoren.

4.3 Bidra i forsknings- og analyseoppdrag etter oppdrag fra direktoratet.

Beskrivelse av aktivitet

4.1: Rådgiverne holder seg fortløpende oppdatert på forskning innenfor feltet. I stedet for å ha et fast sammensatt faglig rådsorgan, inviterer vi fortløpende forskere (og andre sentrale fagpersoner) til interne temamøter.

Vi har gjennomført temamøter med følgende fagpersoner i 2011:

- *Høgskolelektorene Grethe Hilditch og Toril Strand* (HiOA) om prosjekt om tospråklige lærerstudenter og erfaringer fra praksisdelen av utdanningen (artikkel om prosjektet i Bedre skole nr. 1 2011).

- *Førsteamanuensis Finn Aarsæther* (HiOA) om følgeforskning på flerkulturell Oslo-skole.

- *Førsteamanuensis Ivar Morken UiO* om flerkulturelle skole-og nærmiljøer (utfordring med utflytting av ”etniske nordmenn i Groruddalen) Undersøkelse blant foreldre om grunner for skolebytte/flytting (se Bedre skole nr. 4 2011).

- *Leder i PPT Oslo Walter Frøyen* om kartlegging (presentasjon av testen: Norsk som læringsspråk) som innføres osloskolen 2011-2012.

4.2: Det er etablert ressurssider på NAFOs hjemmesider (hioa.no/nafo) der det er lagt ut informasjon om bla faglitteratur (forskningsrapporter etc.). All kompetanseutvikling vi gjennomfører (på nettverksmøter, på oppdrag fra skoleeier etc.)er forskningsbasert.

4.3: Her avventer vi evt. oppdrag fra Utdanningsdirektoratet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

4.1: Det er selvfølgelig av avgjørende betydning at rådgiverne på NAFO bidrar med forskningsmessig oppdatert innhold i sin veilednings-og etterutdanningsvirksomhet. Det å finne tid til å lese seg opp og følge med i det omfattende faglige materialet som løpende produseres innenfor feltet, er imidlertid en utfordring. Rådgiverne har et hardt arbeidspress, da NAFO har mange store og tidkrevende prosjekter i tillegg til betjening av det store omfanget nettverk som senteret har etablert. Det har derfor vært en fin måte å bidra til oppdatering på at senterets rådgivere har fått diskutert direkte med forskere (eller andre fagpersoner) som arbeider spesielt med sentrale og aktuelle problemstillinger. Effekter i sektoren er vanskelig å måle, men uansett er det viktig at vi er oppdatert på de sentrale temaene. Dette er jo en kvalitetssikring av etterutdanningen og veiledningsvirksomheten.

4.2: Vi får rapporteringer fra sektoren om at hjemmesidene våre er godt besøkt og vi arbeider kontinuerlig med å holde sidene oppdatert. De nye barnehagesidene våre er et godt incitament til å øke kompetansen i sektoren.

4.3: Foreløpig ingen registrert effekt.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen.

5. Spesifikke mål for det enkelte senter

Oppgave 1 –

1.a. Videreføre og videreutvikle arbeidet med å dokumentere og videreformidle kunnskap om god praksis og gode modeller for opplæring av minoritetsspråklige elever og lærlinger

1.b. Gjennomføre prosjekt for implementering av læreplan i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter med tilhørende kartleggingsmateriell i videregående opplæring (jf. godkjent prosjektplan i 2009)

Oppgave 1

1a. Videreføre og videreutvikle arbeidet med å dokumentere og videreformidle kunnskap om god praksis og gode modeller for opplæring av minoritetsspråklige elever og lærlinger

Resultat

Det er sendt ut tre nyhetsbrev i 2011, og det er lagt ut fem nye eksempler til Eksempelsamlingen på nettet. Det er også lagt ut sju nye filmer med god praksis. Det er utviklet modeller i de ulike prosjektene, noe som rapporteres under.

Ressurshæftet for arbeid i barnehagen og sluttrapporten til Likeverdig opplæring i praksis er oversatt til engelsk slik at flere kan ha nytte av materialet og for at det skal kunne benyttes internasjonalt.

Beskrivelse av aktivitet

- Vi har avsluttet Språkløftet og Utviklingsprosjektet og fått publisert to filmer fra prosjektet. Skole-hjem samarbeidet er avsluttet, og det er utarbeidet rapport og to filmer. Det er også lagt ut to filmer som viser hvordan man kan arbeide med læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter. I tillegg er prosjektet med ungdomskursene i Larvik dokumentert ved en film.
- Vi arbeider kontinuerlig med oppdaterte Nyhetsbrev som sendes sektorens alle nivåer.
- Eksempelsamlingen suppleres med nye eksempler regelmessig.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Brukere gir tilbakemelding om at våre hjemmesider er svært nyttige. Filmenes nytteverdig er nevnt i innledningen.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Nyhetsbrev: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO/Nyhetsbrev-3-2011>

Eksempelsamling: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO/Eksempelsamling>

Oppgave 1.b. Gjennomføre prosjekt for implementering av læreplan i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter med tilhørende kartleggingsmateriell i videregående opplæring (jf. godkjent prosjektplan i 2009)

Her har vi et eget prosjekt som heter: Implementering av nye læreplaner i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter, samt tospråklig fagopplæring og bruk av kartleggingsverktøyet i videregående opplæring

Resultat

Prosjektet har i utgangspunkt hatt flere sider. Det har både hatt som mål å dokumentere etablert praksis og egenutvikling av den (Thor Heyerdahl videregående skole, Vestfold), å dokumentere og videreutvikle praksis (Åssiden videregående skole, Buskerud) og spre informasjon om arbeidet på skolene som har blitt fulgt i prosjektet. I tillegg har det vært et mål å beskrive generelle nasjonale trekk i implementeringsarbeidet, og bidra til at det går lettere.

Resultatene er ulike på ulike felt. Dokumentasjonsarbeidet og utviklingsarbeidet har ikke støtt på vanskeligheter, og informasjon har blitt spredd gjennom nasjonale konferanser, ulike nettverk og kurs, møter med skoler og skoleeiere samt gjennom skriftlig materiale og film finansiert av NAFO. Fokuset har vært på særskilt norskopplæring i ulike former og tospråklig fagopplæring. Når det gjelder morsmålsopplæring kan det dokumenteres at det ikke blir gitt i ren form i den videregående skolen, dersom man ser bort fra noen få, korte kurs i samband med eksamen i språk det ikke gis opplæring i. Ingen skoler eller skoleeiere har gått ut og sagt at de har planer eller ønsker om å igangsette slik opplæring

Beskrivelse av aktivitet

I 2011 har NAFO hatt fire egne møter med våre fokus skoler Thor Heyerdahl videregående skole og Åssiden videregående skole. Møtene har blitt brukt til å dokumentere og diskutere praksis. Begge skolene fortalte om sitt arbeid på en nasjonal spredningskonferanse om særskilt språkopplæring og tospråklig fagopplæring i videregående opplæring som NAFO avholdt på Høgskolen i Oslo 6.5. 2011. Thor Heyerdahl videregående skole la fram arbeidet med tospråklig fagopplæring og innføringstilbud, Åssiden videregående skole konsentrerte innlegget sitt om særskilt norskopplæring og kartlegging.

Åssiden la også fram sine erfaringer 25.1 2011. for alle videregående skoler i Buskerud i et nytt minor-nettverk i regi av Buskerud fylkeskommune i samarbeid med NAFO, og på første møte i NAFOs skoleeiernettverk 5.5 2011 la en representant for Vestfold fylkeskommune fram arbeidet med den tospråklige fagopplæringen på Thor Heyerdahl videregående skole sett i skoleeierperspektiv. Thor Heyerdahl videregående skole presenterte også sitt arbeid 2.2. 2011 i et plenumsinnlegg på en nasjonal konferanse om frafall i videregående opplæring på Hamar.

NAFO har lagt fram både organiseringen av den særskilte norskopplæringen på Åssiden videregående skole, innføringstilbudet og den tospråklige fagopplæringen på nettverksmøter, regionale samlinger av ulike slag, kurs på skoler og i møter med skoleledelsene på de

videregående skolene vi har kontakt med og skoleeiere. Dette har medvirket til at både enkeltskoler, nettverk og fylkeskommunale skoleeiere har besøkt skolene i prosjektet for å få informasjon, og særlig Thor Heyerdahl videregående skole har hatt svært stor pågang.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

De gode resultatene som Åssiden videregående skole har oppnådd innenfor særskilt norskopplæring etter at de endret organiseringen av både opplæring og kartlegging har vakt interesse og gitt inspirasjon, og skolen har inntatt en sentral rolle i det fylkeskommunale minornettverket i Buskerud. Thor Heyerdahl videregående skoles virksomhet er vidt kjent i landet, og mange skoler har blitt påvirket. Skolen har vært pådriver, pilotskole og deretter hatt en koordinerende rolle i det arbeidet Vestfold fylkeskommune har gjort for å tilby tospråklig fagopplæring på alle de videregående skolene i fylket, noe de i dag gjør.

Østfold fylkeskommune har så vidt kommet i gang med tospråklig fagopplæring på NAFOs fokusskole Malakoff videregående skole, og på den videregående fokusskolen i Hedmark, Hamar katedralskole, planlegger skolen og fylkeskommunen, innenfor et nytt samarbeidsprosjekt med NAFO, å starte opp tospråklig fagopplæring fra neste skoleår. De nevnte skolene og deres skoleeiere har alle vært på besøk på Thor Heyerdahl.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen avvik bortsett fra at det tar tid å endre praksis i store systemer, som for eksempel videregående opplæring. Da prosjektskolene har vært beskjedne med hensyn til ønsker som innebærer kostnader, er det penger igjen på prosjektet. Dette utvides derfor med flere skoler i 2012.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Dokumentasjon om prosjektet vil bli lagt ut på NAFOs nye hjemmesider etter at de blir klare i begynnelsen av 2012.

Oppgave 2 – Drifte og videreutvikle de 17 regionale og fem nasjonale nettverk innenfor flerkulturell opplæring

Beskrivelse av aktivitet

Det er avholdt 16 hjulmøter (regionale nettverksmøter) i 2011, og vi er inne i en prosess der vi utvider nettverksstrukturen i flere av fylkene. I tillegg er det avholdt 5 nasjonale nettverksmøter (barnehager, grunnskoler, videregående skoler og voksenopplæring).

Det har i 2011 vært drevet omfattende etterutdanning i samarbeid med instanser i disse nettverkene. Totalt 100 kurs som fordeler seg slik på de ulike nivåene:

32% barnehage, 35% grunnskole (her har skoleledere og lærer fra videregående opplæring også vært tilstede), 12% videregående opplæring, 10% voksenopplæring, 5% UH og 6% andre (FM, PPT, Utdanningsforbundet, SL, Fagforbundet, sosialærerforeningen etc.). Aktiviteten er mer fylldig beskrevet i innledningen av rapporten.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Det er stor aktivitet i de fleste av våre nettverk. Det skjer også mye spennende utviklingsarbeid gjennom blant annet våre regionale nettverk. I Østfold har for eksempel høgskolen, gjennom nettverket, tatt initiativ til å gjennomføre FOU-prosjekt på våre fokusvirksomheter. Resultatene av kartleggingen høgskolen gjorde, ble lagt fram på arbeidsseminar i det regionale nettverket. Situasjonen ble så diskutert, og det ble planlagt for utvikling av noen områder der det var et utviklingspotensiale.

Utviklingen av den tospråklige opplæringen på Thor Heyerdahl videregående skole og samarbeidet med Larvik kommune, ble gjennomført med utgangspunkt i regionale nettverksmøter i NAFO-nettverket. Praksisen med tospråklig opplæring i videregående opplæring har deretter spredt seg til alle de videregående skolene, styrt av Vestfold fylkeskommune.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Det har av ulike årsaker ikke vært avholdt hjulmøter i tre fylker i 2011. Dette har med utskifting av kontaktpersoner på FM-kontorene, arbeidspress og andre praktiske ting å gjøre. I tillegg har store arbeidskrevende prosjekter (for eksempel tema morsmål) bidratt til å belaste kapasiteten på NAFO på en slik måte at noen regionale nettverk er blitt satt på vent. Dette gjør vi et krafttak for å rette opp i 2012.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Oppgave 3 – Videreføring og videreutvikling av Tema morsmål

Utdanningsdirektoratet startet opp Tema morsmål som prosjekt i 2008. Sidene ble offentliggjort i 2009, og fra 01/01 2011 tok NAFO over driften og videreutviklingen av Tema morsmål. Samtidig ble prosjektet utvidet til også å ha egne barnehagesider.

Omfang

Vi er tre personer som jobber med oppfølging av siden på NAFO, og vi samarbeider med fem kommuner i prosjektet. Disse kommunene er: Oslo, Bergen, Trondheim, Drammen og Larvik. Det er til sammen 15 personer i språkredaksjonene, og de lager språksider på 8 språk: arabisk, urdu, tyrkisk, dari, tamil, polsk, russisk og somali.

Resultat

Den nye nettsiden med egne barnehagesider ble publisert den 28/10 2011, og det er gjort kvalitetsmessige forbedringer på sidene.

Beskrivelse av aktivitet

Pga behov for oppdatering av publiseringsverktøyet som blir benyttet (joomla) har dette vært en sentral del av aktiviteten. Det har innebåret mange møter med den tekniske ansvarlige, opplæring av redaksjonene i den nye versjonen, og tidkrevende arbeid internt med strukturen og innholdet på sidene. I tillegg til oppdateringen har vi endret struktur og innhold på sidene på bakgrunn av at vi skulle ha egne barnehagesider. Den 28/10 2011 ble de nye sidene offentliggjort med egne barnehagesider med egne menyer og tilsvarende for grunnskolen. Det har også vært viktig for oss å opparbeide oss en tospråklig profil, slik at flest mulig kan dra nytte av nettsiden. Det vil si at tekster (i hvertfall overskrifter) også er oversatt til norsk.

Det har vært gjennomført tre workshops med alle redaksjonene, en konferanse i Sverige sammen med det svenske Tema modersmål, separate møter med alle redaksjoner og skoleledere enkeltvis og omfattende individuell opplæring av nytilsatte i redaksjonene. Det har i tillegg vært avholdt fem morsmålskonferanser rundt omkring i landet.

Det er utarbeidet nye kontrakter for kommunene med andre forutsetninger enn tidligere. På bakgrunn av dette har en kommune (Kristiansand) sagt opp kontrakten og er ute av prosjektet. På bakgrunn av dette har vi etablert en ny redaksjon i arabisk, og også en ny redaksjon i dari, da den som var opprettet opprinnelig, ikke hadde tilstrekkelig kompetanse om digitale læringsressurser.

NAFO har i tillegg vært på studiebesøk til Sofia distans i Stockholm for å sette oss inn i mulighetene for fjernundervisning.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Prosjektet er videreført iht. årsplanen og det er i tillegg publisert en egen barnehageside <http://morsmal.no/index.php/no/om-barnehagen-norsk>.

Besøkstallet på nettstedet har økt i løpet av året. Fortsatt er det imidlertid mange som ikke kjenner til nettstedet, og informasjonsspredning om nettsiden vil være sentralt i arbeidet framover.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

På bakgrunn av oppgradering/omlegging av nettsidene har mindre materiell enn planlagt blitt lagt ut på sidene. Da tildelingen ble trukket 40% overhead (etter HiOAs retningslinjer) ble økonomien i prosjektet svekket. Dette er imidlertid kompensert ved årsavslutning.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

- www.morsmal.no

Oppgave 4 – Løpende oppgaver og rapporteringer på bestilling fra Utdanningsdirektoratet i 2010 i forbindelse med Østberg-utvalgets virksomhet

Beskrivelse av aktivitet

Vi har fått to store prosjekter i kjølvannet av Østbergutvalgets rapport. Det ene handler om kompetanseutvikling og nettverksbygging i forbindelse med skoletilbudet til barn og unge asylsøkere. Det andre er et pilotprosjekt om tospråklig assistanse i barnehagen. Disse rapporteres som egne prosjekter senere i rapporten. I tillegg har vi kommet med mindre innspill til stortingsmeldinger og annen rapportering til Utdanningsdirektoratet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Se senere.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Se senere.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Se senere.

Oppgave 5 - Prøve ut ulike modeller for foreldresamarbeid (jf. Oppdragsbrev 52-08 fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet). Oppgaven er beskrevet i eget brev til senteret

Resultat

Det er utviklet modeller for hjem-skolesamarbeid med et spesielt fokus på minoritetsspråklige familier. Følgende skoler har deltatt i prosjektet: Fjell skole – Drammen kommune, Hagaløkka skole – Asker kommune, Storhamar skole – Hamar kommune, Tøyen skole – Oslo kommune, Verdensmester'n (Larvik læringscenter) – Larvik kommune, Strømmen videregående skole - Akershus, Årstad videregående skole – Hordaland.. Resultatene på de sju prosjektskolene er beskrevet i rapporten *Hjem-skolesamarbeid. Rapport 2009 – 2011*. Rapporten kan lastes ned fra NAFOs hjemmeside: www.hioa.no/nafo eller bestilles i trykt versjon fra nafo@hioa.no.

Praksis fra tre av prosjektene er filmet og kan lastes ned fra følgende lenker:

<http://www.skoleipraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/samarbeid-om-lesing/>

<http://www.skoleipraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/skole-hjem-samarbeid-i-grunnskolen/>

<http://www.skoleipraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/skole-hjem-samarbeid-pa-videregaende-trinn/>

Det ble gjennomført en sluttkonferanse på Høgskolen i Oslo og Akershus 11.11.2011. 110 deltakere fra hele landet deltok på konferansen. Tilsvarende konferanse skal avholdes i Alta 8. februar, 2012. Program:

<http://www.hio.no/Enheter/NAFO/Konferansekatalog/Konferanse-om-hjem-skolesamarbeid-paa-skoler-med-mange-minoritetsfamilier-Alta-8.-februar-2012> Det er pr. 10.januar 2012 påmeldt 40 deltakere fra ulike kommuner i Finnmark, Troms fylkeskommune og fra de tre fylkesmannskontorene i Nord-Norge.

Beskrivelse av aktivitet

I prosjektperioden har det vært gjennomført interne møter i NAFO en gang per måned. På møtene har framdrift og status ved de ulike prosjektskolene vært tema, NAFO har veiledet skolene enkeltvis. Det har vært gjennomført sju nettverkssamlinger der skolene har fått felles faglig påfyll og presentert sine prosjekter. Skolene har mellom samlingene besøkt hverandre, og delt erfaringer.

Aktiviteter på skolene er utviklet i henhold til prosjektbeskrivelsene og inngående beskrevet og dokumentert i rapporten *Hjem-skolesamarbeid. Rapport 2009 – 2011*.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Skolene har evaluert prosjektene ved hjelp av spørreundersøkelser til elever og foreldre, samt intervjuer og faktiske observasjoner av foreldredeltagelse og involvering i elevenes læringsarbeid.

Det er høy grad av måloppnåelse på samtlige skoler. Skolene rapporterer om høyere deltagelse og bedre kommunikasjon med foreldrene. Foreldrene rapporterer at de i større grad enn tidligere er involvert i barnas skolegang, og at de har bedre kunnskap om det norske skolesystemet og har god kontakt med skolen og barnas lærere.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://www.hioa.no/NAFO>

<http://www.skoleipraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/samarbeid-om-lesing/>

<http://www.skoleipraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/skole-hjem-samarbeid-i-grunnskolen/>

<http://www.skoleipraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/skole-hjem-samarbeid-pa-videregaende-trinn/>

Oppgave 6 - Ha utarbeidet sluttrapport om arbeidet med strategiplanen Likeverdige opplæring i praksis! og gitt råd til direktoratet om eventuelle behov for videreføring av tiltak eller nye satsninger (jf. oppdrag i 2009) og ha gjennomført fem regionale spredningskonferanser om resultater fra gode praksismodeller etablert gjennom strategiplanarbeidet

Beskrivelse av aktivitet

Dette ble utkvittert i 2010. Sluttrapporten ble oversatt til engelsk og publisert digitalt i 2011.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Rapporten er utformet slik at den gir mange eksempler på god praksis. Resultatene fra arbeidet med sluttrapporten inngår som innhold i etterutdannings-og veiledningsvirksomheten på NAFO. Ikke minst ble innholdet spredt til store grupper lærere og ledere gjennom de fem spredningskonferansene som ble avholdt på ulike steder i Norge. Praksisen som beskrives i rapporten gir gode ideer som mange virksomheter på ulike nivåer lar seg inspirere av. Mange av prosjektene innenfor tiltakene i strategiplanen er også filmet, og ligger lett tilgjengelig på nettet. Effekter ift. bruken av filmene er beskrevet i innledningen til denne årsrapporten.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Sluttrapporten på engelsk

Oppgave 7 - Ha gjennomført nasjonalt kompetanseutviklingsprosjekt i barnehagene (jf. oppdrag fra Kunnskapsdepartementet)

Dette punktet inneholder to ulike prosjekter, a) KOMPASS og b) Tospråklig assistanse i barnehagene.

7.a) KOMPASS – kompetanseheving for tospråklige assistenter i barnehagene

Kunnskapsdepartementet har gitt NAFO midler til å sette i gang kompetansehevingstiltak rettet mot tospråklige assistenter i barnehagene, i samarbeid med tre høgskoler. Tiltaket skal bygge videre på Høgskolen i Oslo sin KOMPASS-modell. Det er opprettet fire klasser med tospråklige assistenter. NAFO har valgt å samarbeide med Høgskolen i Telemark (HiT) og Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH) i tillegg til Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Ved HiOA er det satt i gang to klasser med disse midlene.

Omfang:

Antall deltakere:

HiT: 27 deltakere fra Skien, Porsgrunn, Tønsberg og Re.

HiOA: 2 x 30 deltakere fra Oslo, Bærum, Lørenskog, Eidsvoll, Ås, Vestby, Askim og Fredrikstad.

DMMH: 19 deltakere fra Trondheim

Resultat

Prosjektet startet opp høsten 2010 og avsluttes våren 2012.

HiOA startet KOMPASS 16 høsten 2010 som ble avsluttet i november 2011. KOMPASS 17 startet opp høsten 2011 og avsluttes i mai 2012.

HiT startet opp KOMPASS i august 2011 som avsluttes i juni 2012.

DMMH startet opp KOMPASS høsten 2011 som avsluttes i juni 2012.

Beskrivelse av aktivitet

Målgruppen for kompetansetiltaket er tospråklige assistenter som er ansatt etter statlige tilskuddsmidler i barnehagen eller assistenter/fagarbeidere som har minoritetsspråklig bakgrunn. NAFO har presisert i invitasjonen til kommunene at tilbudet ikke bare er for tospråklige assistenter knyttet til den statlige tilskuddsordningen, men også assistenter og fagarbeidere med minoritetsspråklig bakgrunn. Hensikten er å få deltakere som kan gi tospråklig assistanse til flerspråklige barn, og som kan bidra til å utvikle flerspråklige og flerkulturelle læringsmiljøer i barnehagene. Høgskolene gjennomfører KOMPASS med utgangspunkt i HiOA sin modell i samarbeid med NAFO.

NAFO leder prosjektgruppen som består av faglig ansvarlige for KOMPASS på de tre høgskolene og representanter fra etterutdanningsenhetene ved studiestedene. Det har vært to prosjektmøter i løpet av 2011.

Fylkesmennene er orientert om prosjektet og har bistått i arbeidet med å rekruttere deltakere fra kommuner der det er flerspråklige assistenter. Fylkesmennene vil også bli involvert i gjennomføringen av regionale konferanser høsten 2012. NAFO og høgskolene samarbeider med fylkesmennene om disse konferansene. Det er planlagt å produsere en film fra prosjektet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Prosjektet er i prosess og avsluttes våren 2012. En foreløpig vurdering er at det er av stor betydning at flerspråklige assistenter i barnehagene får økt sin barnehagefaglige kompetanse og får tydeliggjort sin rolle i barnehagen. Samtidig er dette en kursmodell som involverer barnehagen og på den måten kan det bidra til å øke kompetansen om flerkulturelt og flerspråklig arbeid i barnehagene.

Høgskolene vurderer at det er hensiktsmessig at det er egne kurs for assistenter med flerspråklig bakgrunn. De opplever at deltakerne er mer aktive i diskusjoner, både i grupper og i plenum, enn i ordinære klasser der det ofte er få flerspråklige i forhold til majoritetsspråklige.

Høgskolen i Oslo og Akershus:

HiOA har lang tradisjon med å tilby KOMPASS til kommunene i fylket. Høgskolen satte i gang KOMPASS 16 høsten 2010 og KOMPASS 17 høsten 2011. I denne runden har midler fra KD gjort at høgskolen i samarbeid med NAFO har gitt disse kursene uten deltakeravgift. Fra Oslo og Akershus har dette ført til svært stor interesse for kursene og ventelister med deltakere. Kurset har også deltakere fra Østfold (Askim og Fredrikstad). 30 deltakere fra KOMPASS 16 avsluttet kurset i november 2011. Av disse kan det nevnes at en deltaker allerede høsten 2011 (før kurset var avsluttet) begynte på førskolelærerutdanningen. En av deltakerne er fra Rom-befolkningen (det var to som startet, men en har falt fra underveis).

Høgskolen i Telemark:

Høgskolen startet opp kurset med samlinger i august 2011 og avslutter i juni 2012. Høgskolen har ikke tilbudt KOMPASS tidligere, men er svært positive til denne kursmodellen. De opplever at deltakerne er engasjerte og delaktige, og at kurset fører til økt kompetanse og endret praksis i barnehagene.

Dronning Mauds Minne Høgskole:

Høgskolen startet opp kurset med samlinger i august 2011 og avslutter i juni 2012. Det var en del utfordringer knyttet til rekruttering av deltakere til oppstart av kurset. Dette hadde både med strategier for rekruttering i fylket og kommunen å gjøre, og det at kurset var ukjent for barnehagene i området. Høgskolen har nå fylt opp 19 av 30 plasser. Høgskolen har ikke tilbudt KOMPASS tidligere, men er svært positive til denne kursmodellen. De opplever at deltakerne er engasjerte og delaktige, og at kurset fører til økt kompetanse og endret praksis i barnehagene.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Prosjektet skulle vært avsluttet høsten 2011, men vil pågå ut våren 2012. Dette er fordi HiT og DMMH trengte tiden til å tilpasse studieplanen og få denne godkjent i høgskolestyrene. Det var også mere tidkrevende å rekruttere deltakere i de nye områdene, enn det var i Oslo og Akershus. NAFO vil derfor kunne levere en endelig sluttrapport 1. september 2012.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

[Prosjektbeskrivelse](#)

[Studieplan](#) for KOMPASS ved DMMH

[Studieplan](#) for KOMPASS ved HiOA

(Studieplan for KOMPASS ved HiT var ikke tilgjengelig)

7 b) Tospråklig assistanse i barnehagen – pilotprosjekt

NAFO har fått midler fra Kunnskapsdepartementet (KD) for å gjennomføre et pilotprosjekt om tospråklig assistanse i barnehagen. Prosjektet er et ledd i å følge opp NOU:7 2010 *Mangfold og mestring*, der det foreslås flere tiltak for å styrke språkutviklingen til flerspråklige barn i barnehagen.

Målet for prosjektet er: Å vise hvordan tospråklig assistanse kan bidra til å styrke flerspråklige barns norskspråklige ferdigheter i barnehagen, og styrke barnehagens språkmiljø.

Resultat

Prosjektet er kommet i gang høsten 2011 og avsluttes våren 2012.

Beskrivelse av aktivitet

Det er planlagt å produsere en film fra prosjektet.

- Prosjektet startet i august 2011 og avsluttes i juni 2012.
- Prosjektet omfatter 5 barnehager i fire kommuner: Oslo (Gamle Oslo og Søndre Nordstrand), Askim, Porsgrunn og Skien. Barnehagene som er valgt ut har deltakere i KOMPASS ved HiT eller HiOA.
- HiOA og HiT er involvert som kompetansetilbydere. HiOA skal gjøre evaluering av prosjektet på oppdrag fra NAFO.
- Det har vært holdt oppstartmøte for prosjektledere og representanter for barnehagemyndigheten i kommunene som deltar.
- Barnehagene har utarbeidet lokale prosjektbeskrivelser og mål for prosjektet. NAFOs medarbeidere bistår barnehagene med veiledning og kompetanseutvikling, og har deltatt på prosjektmøter, personalmøter, nettverkssamlinger og fagdager for barnehagene.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Prosjektet kom i gang høsten 2011 og er i oppstartsfasen. Det vil da resultere i rapport fra NAFO høsten 2012. HiOA skal gjøre en egen evaluering av måloppnåelsen i prosjektet.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

[Prosjektbeskrivelse](#)

Oppgave 8 - Ha videreført *Språkløftet* og Utviklingsprosjektet på skoler med mer enn 25 % minoritetsspråklige elever

Resultat

Språkløftet og Utviklingsprosjektet er nå avsluttet. Barna som skulle følges i fire år i Språkløftet, gikk ut av andre klasse våren 2011. I høst har prosjektlederne i de deltakende kommunen arbeidet med evaluering og dokumentasjon. 1. desember var fristen for innlevering av sluttrapporter til NAFO.

Ved avslutningen av Språkløftet er det forventet at hver kommune har utviklet en modell med en helhetlig tiltakskjede fra helsestasjon, videre til barnehage og over til skole. Prosjektet skal bidra til god språkutvikling, gode norskferdigheter, sosial kompetanse, samarbeid og samordning mellom instanser og overgang mellom nivåer. Utviklingsprosjektet er en tilskuddsordning til skoler for å kunne utvikle nye metoder i språkopplæringen og prøve ut nye organiseringsmåter. Målet er å forbedre elevenes læringsutbytte.

NAFO har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet redegjort for forventede sluttresultater til kommunen, både muntlig og skriftlig. Dette ble gjort høsten 2009. NAFO har utarbeidet en mal for sluttrapportene. Dette ble sendt prosjektlederne våren 2011.

Telemarkforskning Notodden er tildelt oppdraget med å evaluere prosjektene eksternt. Deres sluttrapport forventes ferdig i februar 2012.

På bakgrunn av kommunenes rapporter vil NAFO lage en samlet rapport. Denne forventes å foreligge i forbindelse med at NAFO arrangerer en sluttkonferanse for prosjektene 27. mars på Høgskolen i Oslo.

Beskrivelse av aktivitet

Hensikten med Språkløftet er å fremme gode språkferdigheter, både norsk og morsmål. Formålet med Utviklingsprosjektet er å stimulere skoler med mange minoritetsspråklige elever til å håndtere de spesielle utfordringene som disse skolene har, og bedre elevenes utbytte av opplæringen og dermed resultatene deres. Ni kommuner deltar i de to prosjektene.

I 2011, som er det andre år i prosjektperioden, har NAFO besøkt alle de deltagende kommunene. Denne gangen har veien mot avslutningen av prosjektene vært et tema. Vi har stilt spørsmål om hvordan kommunene ligger an i forhold til de forventede sluttresultatene. I alle kommunene bortsett fra i Oslo, har vi også vært ute i utvalgte virksomheter og fått oppleve noen av satsingene i prosjektet.

I april var alle prosjektledere og en eller flere representanter fra hver kommune innkalt til en samling i Oslo. Telemarksforskning la fram sine resultater fra deres første delrapport. Det ble også satt fokus på avslutningen av prosjektene. En av prosjektlederne la fram kommunens plan for å implementere prosjektet og spre kompetansen som er framkommet i løpet av prosjektperioden.

Den 19.oktober ble det holdt en samling for prosjektlederne. På møtet la Telemarksforskning Notodden fram sin delrapport. I tillegg holdt en høgskolelektor på HiOA en forelesning om rapportskrivning som sjanger. Det ble informert om konferanse til våren og planene om en felles rapport.

To filmer om Språkløftet er publisert av filmselskapet Snøball. NAFO har laget utkast til innhold i filmene på bakgrunn av besøk i virksomhetene. Filmene er tenkt vist på konferansen 27. mars.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

De ni kommunene som har deltatt i prosjektene, har løst oppgavene på ulike måter. Prosjektene har tatt ulike former. Noen har styrken sin på ett område mens en annen kommune er bedre på et annet område. Det har skjedd mye i løpet av de fire årene som prosjektene har vart i alle kommunene. NAFO har fått et godt samarbeid med alle kommunene, og det er et godt grunnlag for videre samarbeid. Et springende punkt når det gjelder effekten av den innsatsen som er lagt inn i disse prosjektene, er videre implementering. NAFO ønsker derfor å ha videre kontakt med kommunene og følge med på kommunenes arbeid som er satt i gang. Vi ønsker derfor å invitere kommunene til et møte våren 2013 til en orientering om i hvilken grad kommunen har lyktes med å implementere det som er av gode resultater fra prosjektene.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Lenke til delrapporten fra Telemarksforskning – Notodden:

<http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Forskningsrapporter/Telemarksforskning/Sprakutvikling-sprakstimulering-og-sosial-kompetanse/>

Oppgave 9 - Ha laget en plan for og startet opp implementeringen av de ulike kartleggingsverktøy som senteret har utarbeidet

Tiltaket heter: Kompetansehevings-, implementerings- og samarbeidskurs beregnet på PP-rådgivere, spesialpedagoger og tospråklige lærere i skolen:

Resultat

Kurset i Østfold ble avsluttet som planlagt 5. januar 2011.

Nytt kurs ble holdt i Rogaland i vårhalvåret med kursstart i februar og siste samling i juni. For å gi deltakerne en mulighet til å få erfaring med og trening i å bruke prøvene som senteret har utarbeidet, ble samlingene utvidet med en ekstra dag, og da som en todagers-samling. For andre samling var dagen delt, med separat forelesning halve dagen for de to gruppene. Kurs i Sør-Trøndelag ble utsatt til høsthalvåret pga annen obligatorisk kompetanseheving for PPT i Trondheim. Det kom i gang i september og ble avsluttet i desember.

Beskrivelse av aktivitet

Det ble holdt 5 samlinger, hvorav en todagers- totalt, fire felles for deltakerne og en separat for tospråklige lærere. Kursmalen for Rogaland ble fulgt med noen justeringer: Foreleser fra Bredtvet kompetansesenter holdt en halv dag i Trondheim der hun orienterte om sine erfaringer med kartlegging på to språk. To-dagerssamlingen fant sted på Oppdal.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

En hensikt er at PPT og spesialpedagoger i samarbeid med tospråklige lærere skal få økt kompetanse: PPT gjennom innsikt i elevers språk og bakgrunn, formidlet gjennom tospråklige lærere, og tospråklige lærere på sin side, en faglig innføring og drøfting av elevksempler og problemstillinger, sammen med spesialpedagoger og pp-rådgivere.

Evalueringene fra Rogaland og Sør-Trøndelag viser at de aller fleste deltakerne var fornøyde eller svært fornøyde med kursene. Så godt som alle gruppene mener nå at de behersker verktøyene. De aller fleste har sett nytten av å samarbeide med hverandre og så godt som alle er fornøyde eller svært fornøyde med forelesningene. Erfaringen med to-dagerssamlingen var svært positiv i Rogaland. Der uttrykte mange at det var veldig spennende å få innblikk i de tospråkliges erfaringer med foreldrearbeid, og de tospråklige lærerne synes det var tilfredsstillende å øve seg på å bruke prøver på sitt morsmål overfor norske fagpersoner.

Programmet for todagerssamlingen i Sør-Trøndelag ble noe amputert pga begrensede muligheter for offentlig transport hjem for mange deltakere.

En utfordring er stadig å gi to grupper med så forskjellige faglig ståsted en progresjon som tilfredsstillende alle. Det er til nå kommet ønsker om kompetansehevingskurs fra PP-kontorer på mindre steder. Der vil derfor bli satt i gang kortere kurs for dem, uten tospråklige lærere. Det kan være en ide å skolere noen tospråklige lærere på aktuelle språk som så kan bli skolert på forhånd før de eventuelt samarbeider med PPT om bruken av NAFOs verktøy.

Et eventuelt nytt større kurs vil bli satt i gang i Hordaland.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Som sagt så ble programmet for todagerssamlingen i Sør-Trøndelag noe amputert pga begrensede muligheter for offentlig transport hjem for mange deltakere.

Lenker til tilleggsdokumentasjon
Ingen

Oppgave 10 - 1.Følge opp og videreføre arbeidet med prosjektet *Taterfolket – fra barn til voksen*. 2.Følge opp satsningene i regjeringens handlingsplan for rom

10.1. Følge opp og videreføre arbeidet med prosjektet *Taterfolket – fra barn til voksen*.

Resultat

Vellykket, avsluttet prosjekt ved en barnehage i Vestfold, våren 2011. Prosjektrapport foreligger. Arbeid for fire nye barnehager og to skoler godt i gang høsten 2011. Begrensede resultater for implementeringsarbeidet. Rapport foreligger. Arbeid med nytt nettsted godt i gang.

Beskrivelse av aktivitet

Arbeidet bygger på erfaringer fra prosjektet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) og Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH): *Taterfolket – fra barn til voksen*. Prosjektet ble avsluttet 2009.

Videreføringen har vært en todelt satsing. DMMH etablerte høsten 2010 et nytt tiltak: «Tatere fra barnehage til skole med egen kultur i sekken». For HIST dreide det seg om et implementeringsarbeid for å etablere varige tiltak for tatere i skolen høst 2010- vår 2011.

For prosjektet ved DMMH viste det seg å være vanskelig å rekruttere barnehager. Kun en barnehage var med i prosjektet, Thor Heyerdal barnehage i Larvik (tidligere Globus barnehage). Her var det til gjengjeld tett kontakt mellom DMMH, representant fra Taternes Landsforening og barnehagen. Tiltaket ble ansett å være svært vellykket. Tiltaket, nå kalt «Taterkultur i barnehage og skole» har blitt videreført til fire barnehager og to skoler i Hedmark fra høsten 2011.

Erfaringene fra implementeringsarbeidet til HiST var noe mer delt. Alle pilotskoler ble besøkt. Imidlertid ønsket ikke skolene, med unntak av en skole, å videreføre et tett samarbeid med høgskolen. De mente at behovet ikke var til stede, at kunnskapen var tilført skolen, og at dette var nok for å kunne mestre møtet med eventuelle elever av taterslekt. I arbeidet med «drop-out»-problematikk hadde ingen av ungdomskolene ønske om mer systematisk samarbeid. Videreføring av arbeidet med bruk av IKT som motivasjon for læring er gjennomført på en skole. HiST har imidlertid startet arbeidet med et nettsted, og begge høgskolene samarbeider med NAFO om kunnskapsspredning knyttet til NAFOs ulike nettverk.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Fortsatt kunnskaps- og holdningsarbeid i barnehage og skole er viktig og nødvendig.

Det gir en god spredningseffekt at NAFOs ulike nettverk, både regionale og på opplæringsnivå, kan benyttes til å tilføre kompetanse om taternes situasjon i utdanningssammenheng.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Kun en barnehage deltok i prosjektet høst 2010 – vår 2011. Ubrukte prosjektmidler ble overført til høsten 2011 – våren 2012.

HiST: Implementeringsarbeid: Kun en pilotskole ønsket videre samarbeid, ingen ungdomsskoler om drop-out. Ubrukte prosjektmidler ble overført til høsten 2011/vår 2012 for videre utvikling av nettstedet.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://tater.hist.no/>

10. 2. Følge opp satsningene i regjeringens handlingsplan for rom

Resultat

NAFO har en god dialog med samarbeidspartene i de ulike prosjektene.

Tiltak 7 i handlingsplanen for rom er til vurdering

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har et medansvar i følgende tiltak i planen:

Tiltak 1: Utvikle voksenopplæringsprosjekt for unge voksne rom i regi av Oslo kommune

Tiltak 4. Informasjon til majoritetssamfunnet om rom

Tiltak 7. Tilbud om barnepass i tilknytning voksenopplæringstilbudet for unge voksne rom i Oslo

Tiltak 8. Rekruttering av rombarn til barnehagen

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Tiltak 1.

Prosjektet er godt ivare tatt av Skullerud VO. NAFO har kontakt med Skullerud VO om prosjektet og mottar også rapporter.

En assistent med rombakgrunn har deltatt på kurs for tospråklige assistenter ved HiOA (KOMPASS, et samarbeidsprosjekt mellom HiOA og NAFO). Deltakeren fulgte relativt godt opp, men hadde ikke fylt alle krav til oppmøte og arbeid og har derfor ikke fått kursbevis. Deltakeren har tilbud om å kunne fullføre kurset i løpet av neste semester. KOMPASS-kurset er også tilbudt på nytt overfor Skullerud VO

Tiltak 4.

Informasjonsmaterieell om nasjonale minoriteter ble ferdigstilt høsten 2011 og oversendt Utdanningsdirektoratet. Det er planer om å prøve ut romanes-sidene på nettstedet "Tema morsmål" / de svenske nettsidene til evt. bruk i Norge. Disse er presentert for deltakerne ved Skullerud VO. Det meldes fra lærerne der at deltakerne viser liten interesse for dette.

Tiltak 7

NAFO har initiert en dialog med Oslo kommune om et samarbeid om barnepass knyttet til voksenopplæringen. Etter forslag fra Oslo kommune ble det etablert et forprosjekt med en arbeidsgruppe bestående av prosjektleder ved Skullerud VO, leder for veiledningstjenesten, en barnehagefaglig ansatt i bydel Grünerløkka og en ansatt ved NAFO. Arbeidsgruppa har hatt jevnlig drøftingsmøter og har hatt flere treffpunkter med representanter for de ulike romforeningene. Arbeidsgruppa leverte rapport med anbefalte tiltak 15. desember.

Tiltak 8

Dette tiltaket henger nøye sammen med tiltak 7, og arbeid med tiltaket avventes til tiltak 7 kan realiseres.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Tiltak 7: Ansvarsforholdet til tiltaket mellom statlig og kommunal forvaltning har vært uklar. Det har vært avholdt flere drøftingsmøter om temaet der FAD, KD, NAFO, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Oslo kommune har vært representert. Dette har ført til at arbeidet kom sent i gang, og at det har vært ulike koordineringsutfordringer underveis.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://modersmal.skolverket.se/romani/>

Oppgave 11 - Tilby veiledning, kompetanseheving og nettverksbygging til kommuner hvor det etableres omsorgssentre eller mottak for barn og unge asylsøkere. Oppdrag 35-10

Prosjektet er delt i to: 1. et kompetansehevings- og nettverksbyggingsprosjekt og 2. etablering av veiledningstelefon og nettsted.

1 og 2: *Resultat*

I prosjektet skal det:

- utvikles et nettsted og en veiledertelefon om opplæring av barn og unge som bor i asylmottak og omsorgssentre
- etableres nettverk mellom skoleeiere og asylmottak og omsorgssentre (fortrinnsvis skolefaglig ansatte og pedagogiske rådgivere)
- Utvikles og holdes kurs for lærere, skoleledere, PPT og andre (nettverkene)

Det er avholdt oppstartmøter i alle regioner, der det ble informert om prosjektet. Deltakere på oppstartmøtene var skoleeiere og mottaksledere. Det er etablert nettverk og avholdt nettverkssamlinger i alle regioner.

Beskrivelse av aktivitet – del 1.

Oppstartmøter våren 2011 ble gjennomført

Region midt-Norge: 8. mars 2011

Region indre Østland: Gjøvik 10. mars. 2011

Region sør: Kristiansand 23. mars 2011

Region Oslo og Akershus: Oslo 14. april 2011

Region nord: Narvik 29. mars 2011

Region vest: Bergen 6. juni 2011

Nettverkssamlinger høsten 2011 ble gjennomført:

Region Indre Østland: Oslo 2. november 2011. Les mer [her](#)

Region Oslo og Akershus: Oslo 24. oktober 2011. Les mer [her](#)

Region Sør: Arendal 27. oktober 2011. Les mer [her](#)

Region Midt-Norge: Trondheim 30. november. Les mer [her](#)

Region Nord: Bodø 19. oktober 2011. Les mer [her](#)

Region Nord: Tromsø 20. oktober 2011. Les mer [her](#)

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Vi vurderer måloppnåelsen som tilfredsstillende. Nettverk er etablert i alle regioner, og det arbeides for å fremme større deltakelse på nettverkssamlingen våren 2012. Kursinnhold er ferdig, og datoer for kurs og nettverkssamlinger er berammet og presentert og sendt nettverkene. Tilbakemeldinger fra deltakere på nettverkssamlinger er positive. Deltakerne vurderer det som svært nyttig med kompetanseheving, erfaringsdeling og etablering av samarbeid om opplæringen av barn i asylmottak og omsorgssentre.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Påmeldinger og deltakelse til nettverkssamlingene har ikke vært tilfredsstillende. På flere av samlingene unnlot enkelte kommuner å delta med skoleeierrepresentanter, og noen mottak og omsorgssentre deltok ikke.

Etter oppstartmøte i region nord (Narvik), ble det avgjort å dele Nord Norge i to regioner, for å unngå for lange avstander, og sikre at flere kan delta på nettverkssamlingene.

Det ble ikke avholdt oppstartmøte i region midt-Norge våren 2011. Dette fordi den oppsatte møtedatoen ble avlyst av UDI. Det ble i stedet avholdt et informasjonsmøte for ledere i asylmottak i regionene. Oppstartmøte og nettverkssamling ble slått sammen og avholdt 30. november 2011.

Det har ikke vært avholdt nettverkssamling i region vest høsten 2011. Dette fordi oppstartmøte og nettverkssamling ble slått sammen 6. juni 2011.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen

Del 2: Veiledningstelefon og nettsted

Resultat

Veiledningstelefonen og nettstedet Barn og Unge asylsøkere ble opprettet november 2010 og er i drift.

Beskrivelse av aktivitet

Nettstedet utvikles stadig, blant annet med eksempler på rutiner og organisering fra skoler, barnehager og kommuner, eksempler på god praksis og aktuelle rapporter og forskning som gjelder flyktninger, enslige mindreårige asylsøkere, psykososialt arbeid, opplæring for minoritetsspråklige. Her publiseres også aktuell informasjon om nettverksmøter (høst 2011, vår 2012) og kurs (våren 2012).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

På nettverksmøter og kurs NAFO har holdt i 2011 presenteres alltid nettsiden vår, derunder dette prosjektet med tilhørende nettsted. Det blir godt tatt imot. Veiledningstelefonen benyttes lite. Det kan se ut som om folk ringer NAFO uten å søke seg spesielt fram til veiledningstelefonen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ny nettside fra 20.12.2012

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO/Barn-og-unge-asylsoekere>

Oppgave 12 - Ha ansvaret for forvaltningen av stipendordning for minoritetsspråklige lærere

Resultat

Pr.12.12.2011 er det gitt tilsagn for 2011 på en samlet sum på kr. 7.449.667 – til 120 stipendmottakere hos 52 skoleeiere

Pr.12.desember 2011 er det gitt framtidige tilsagn for årene
2012: kr. 5.041.666 – til 81 stipendmottakere hos 44 skoleeiere
2013: kr. 2.525.000 – til 34 stipendmottakere hos 26 skoleeiere
2014: kr. 1.100.000 – til 15 stipendmottakere hos 12 skoleeiere
2015: kr.. 300.000 – til 3 stipendmottakere hos 3 skoleeiere

Det totale tallet for innrapporterte fullførte utdanninger i perioden 2004 –24.november 2011 er 316 (hvorav 14 sluttrapporter er kommet inn høsten 2011)

Beskrivelse av aktivitet

Årlig utlyses stipend til minoritetsspråklige lærere for utdanning som gir formell kompetanse for undervisning i skolen. NAFO forvalter stipendordningen i samarbeid med skoleeierne.

Morsmåslærere/tospråklige lærere uten formell kompetanse for undervisning i skolen kan innvilges stipend for å gjennomføre utdanning som fører fram til godkjent formell kompetanse for undervisning i skolen. Tilbudet gjelder lærere som underviser på andre morsmål enn norsk, samisk, dansk, svensk, engelsk, fransk og tysk.

Stipend kan innvilges for å gjennomføre studier som tilfredsstillende krav til utdanning for personer som skal tilsettes i undervisningsstilling. Dette omfatter for eksempel videreutdanning med sikte på å få godkjent allmennlærer- eller faglærerkompetanse – for eksempel påbygging til en tospråklig bachelorgrad.

Stipendordningen omfatter ikke påbygging på allerede godkjent lærerutdanning.

Hvert enkelt stipend er på kr 100 000 for 60 studiepoeng eller kr 50 000 for 30 studiepoeng. Stipendet er personlig og i utgangspunktet skattepliktig. Dersom videreutdanningen ikke gjennomføres, skal stipendmidlene tilbakebetales.

Søknad om stipend skal rettes til skoleeier, det vil si kommunen, fylkeskommunen eller privatskoleeier, via skolens ledelse innen 15.mars hvert år. Det er skoleeier som prioriterer og innstiller søkere og sender søknad til NAFO innen 15.april hvert år.

Før utgangen av mai, får skoleeierne svar på sine søknader om stipendmidler fra NAFO, og det er skoleeiers plikt å informere sine stipendsøkere om utfallet.

5. Andre oppdrag fra Utdanningsdirektoratet

Oppdrag a– Ferdigstille temahefte om nasjonale minoriteter og lage eksempel til bruk i veiledning til læreplanen i samfunnsfag.

Beskrivelse av aktivitet

Både temahefte og eksempel er ferdigstilt og oversendt Utdanningsdirektoratet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Da materialet ikke er publisert vet vi lite om effekter i sektoren.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen

Oppdrag b – deltakelse i referansegruppe for utvikling av tiltak i Nordområdesatsingen. Det har vært gjennomført 1m idemyldringssamling og to møter i forbindelse med behandling av søknader. Samarbeid mellom fylkesmennene i Finnmark og Troms, Fremmedspråkssenteret, Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen og NAFO.

Oppdrag c – deltakelse i tverretattlig gruppe for kunnskapsinnhenting i sektoren. Deltakere fra IMDi, FUG, Vox og NAFO. Det har vært avholdt to møter i styringsgruppen og tre i arbeidsgruppe for planlegging av *seminar om gjennomføring og kompetanseoppnåelse* våren 2012.

Oppdrag d – Vertskap sammen med Naturfagsenteret og Utdanningsdirektoratet i arrangering av fagseminar for de nasjonale sentrene høsten 2012.

Oppdrag e – deltar i læreplangruppe som reviderer læreplanen i norsk.

Andre saker:

Vi har

- hatt møter med Lesesenteret, Matematikksenteret og Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen i forbindelse med samarbeid om nettverk.
- hatt møte med Skrivesenteret.
- deltatt i samarbeidsgruppe med de andre nasjonale sentrene i forbindelse med felles barnehagesatsing. Har også hatt møter i arbeidsutvalg for planlegging av konferanse 2012 (avventer tilbakemelding fra Utdanningsdirektoratet).
- forelest på Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) i forbindelse med samordning av felles temaer innenfor det flerkulturelle.
- deltatt på IKT-senterets "Workshop om bruk av entreprenørielle metoder"
- har hatt to samarbeidsmøter med FUG om ivaretagelse av flerkulturelle spørsmål (formelt samarbeid med regelmessige møter).
- har hatt tre møter med FUB og KD om ressurshefte for foreldresamarbeid.
- har deltatt på to samlinger i Familielæringsnettverk (Vox)
- har besøkt Clare Family Learning Project (<https://www.clarefamilylearning.org>) (Clare Adult Basic Education Service, Ennis i Irland.) for å få et innblikk i hvordan det jobbes med familielæring knyttet til et voksenopplæringscenter i samarbeid med lokale instanser som bibliotek og skoler. Tiltaket retter seg mot den engelskspråklige befolkningen, innvandrere, Travellers og Rombefolkningen.
- har deltatt på samarbeidsmøte og planleggingsmøter med de nordiske sentrene i forbindelse med søknad til Nordplus om etablering av nettverk og arrangering av felles nordiske konferanser (digitale læringsressurser i andrespråksopplæringen).
- har forelest i Malmø for Dysleksiforeningen i Sverige.

6: Årsregnskap

Årsregnskapet følger i eget notat.